

УДК 378. 147

Гаврилюк Л. В. *

ЗАСОБИ ЗАОХОЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ В ПОЗАНАВЧАЛЬНИЙ ЧАС

У статті звертається увага на необхідність проведення та популяризацію науково-дослідної роботи студентів (НДРС), визначаються засоби заохочення до неї. Проаналізовано основні форми НДРС у позанавчальний час. Обґрунтовано доцільність використання іноземної мови як засобу підвищення ефективності наукової роботи студентів.

Ключові слова: науково-дослідна робота, заохочення, позанавчальна робота, іноземна мова

У країнах пострадянського простору, зокрема в Україні, науково-дослідна робота студентів була започаткована ще в тридцятих роках ХХ ст., але до початку п'ятдесятих років відзначалася непослідовністю і стихійністю. Тож, цілісна система організації науково-дослідної роботи студентів формувалася поступово, на ґрунті інтенсивного розвитку наукової роботи у вищих навчальних закладах, зміцнення творчих зв'язків з науковими школами тощо і виконувала частково функцію удосконалення навчального процесу, виховувала риси дослідника, підвищувала якість професійної підготовки фахівців. Сьогодні наука та наукові досягнення є важливим фактором, який визначає місце держави в міжнародній системі, рівень життя населення, успішність життєдіяльності людини. Хоча останнє десятиріччя минулого століття характеризувалося негативним ставленням молоді до науки, ситуація почала змінюватися на краще, але ж не тою мірою, якою б хотілося. Старшокласникам та студентам молодших курсів важко визначити своє ставлення до наукової діяльності, а робити це на старших курсах може бути запізно. Тому постає питання пошуку засобів активізації інтересу молоді до науково-дослідної роботи.

Дослідження фахівців в галузі соціології, психології, педагогіки впевнено вказують на той факт, що одним з найефективніших способів виховання інтересу студентської молоді до майбутньої професії безперечно є залучення її до творчої діяльності, яка безпосередньо пов'язана із професійною освітою. Питаннями розвитку творчого потенціалу студентів в процесі взаємодії їх навчальної та дослідницької діяльності вивчалися Д. Александровим, В. Артемовим, М. Байдан, Є. Белкіною, З. Кличниковою, В. Намазовим та ін.

Проблема активізації дослідницької діяльності студентів вирішувалась педагогами-дидактами Д. Вилькеєвим, М. Даниловим, В. Єсіповим, І. Лернером, П. Підкасистим та ін.

У роботах Т. Климової, Т. Попової, В. Свиридової, Т. Черняєвої розглянуто роль дослідницької діяльності в професійній підготовці майбутніх педагогів. Але, на наш погляд, не достатньо уваги приділялося науково-дослідній роботі іноземними мовами.

Метою статті є висвітлення основних видів науково-дослідної роботи студентів та пошук найоптимальніших способів залучення студентів ВНЗ до науково-дослідної роботи, а також визначення ролі іноземної мови серед них.

Дослідницька діяльність – це особливий вид діяльності, вона ставить специфічні вимоги до якостей свого суб'єкта [3, с. 53]. Науково-дослідницька діяльність студентів дозволяє якнайповніше виявити індивідуальність, творчі здібності, готовність особистості до самореалізації. Важливо відмітити, що процес дослідження є індивідуальним і ціннісним як в освітньому, так і в особистісному розумінні.

Проаналізувавши численні визначення та етапи наукового дослідження, можемо зробити висновок, що НДРС студентів – це виконання робіт дослідницького характеру, пов'язаних з науковим пошуком, проведенням досліджень, експериментів з метою перевірки гіпотез, встановлення закономірностей розвитку явищ навколишнього світу.

* © Гаврилюк Л. В., 2012

Як правило, зміст і форми НДРС відповідають основним напрямам науково-дослідної діяльності вищого навчального закладу, базою її організації і проведення є кафедри.

Аналіз положень про науково-дослідну роботу студентів багатьох ВНЗ дав нам можливість стверджувати, що зміст і характер НДРС визначаються:

- а) проблематикою дослідницької і науково-методичної діяльності кафедр, факультетів, ВНЗ;
- б) тематикою досліджень, що здійснюються кафедрами у творчій співпраці з закладами освіти, з усіма профільними для ВНЗ установами та організаціями;
- в) умовами дослідницької роботи студентів, наявністю бази дослідження, можливістю отримання необхідних документів, наявністю комп'ютерної техніки; забезпеченням НДРС науковим керівництвом та ін.

У стандартах вищої освіти дослідницька складова в підготовці студента виділена як значуща. Однак наразі дослідницька діяльність реалізується та здійснюється досить безсистемно – шляхом виконання сукупності курсових робіт, випускної кваліфікаційної та дипломної робіт, змістовно мало чи взагалі не пов'язаних між собою [2, с. 336-340]. Можна лише певною мірою погодитися з даним твердженням, адже все перераховане вище належить до тих форм НДРС, які проводяться у навчальний час згідно з навчальними програмами. На наш погляд, в останні роки все більше доводить свою ефективність така НДРС, яка відбувається у позанавчальний час у формі конференцій, конкурсів, підготовки до публікацій у студентських наукових збірниках тощо.

Ось декілька аргументів, чому студентську науку необхідно популяризувати та спрямувати на неї увагу суспільства, а також залучати студентську молодь до участі в ній. НДРС є однією з форм навчального процесу, в якій чудово поєднуються навчання та практика. В рамках наукової роботи студент спочатку набуває перші навички дослідницької роботи, потім починає втілювати набуті теоретичні знання у дослідженнях, так чи інакше пов'язаних з практикою, а наприкінці цього довгого процесу можлива участь у наукових конференціях різного рівня, у тому числі міжнародних. Різноманітність форм НДРС дає можливість кожному студенту ВНЗ знайти заняття до душі, і участь в ній необхідна для гармонійної та глибокої освіти.

Спираючись на аналіз рівнів сформованості готовності студентів до НДР, можемо виділити такі:

- 1) високий рівень характеризується розумінням значущості НДР, інтересом до дисципліни, що вивчається, та власної НДР; вмінням аналізувати, систематизувати, узагальнювати; володінням логікою наукового дослідження, вмінням самостійно планувати її та реалізувати; високою пізнавальною активністю; розвиненими навичками опрацювання першоджерел, реферуванням та анотуванням наукової та технічної літератури за спеціальністю іноземною мовою.
- 2) середній рівень характеризується усвідомленням особистісної значущості НДР, але поверхневою уявою про неї, несформованістю навичок її виконання, нестабільним інтересом до дисципліни, не завжди адекватною самооцінкою;
- 3) низький рівень характеризується нестійким інтересом до дисципліни, нерозумінням соціального та особистісного значення НДР, невмінням працювати з літературою, бачити проблему, виділяти протиріччя, нездатністю самостійно побудувати логіку дослідження, недостатньою задоволеністю власною діяльністю, нездатністю до творчого вирішення задач, відсутністю прагнення до саморозвитку та самовдосконалення.

Встановлено, що 70 % студентів мають низький рівень сформованості готовності до НДР, а у 30 % - середній рівень [5]. Отриманий результат свідчить про недостатню підготовленість студентів до НДР, тим більше, якщо ми говоримо про ведення роботи іноземними мовами.

Маємо погодитися, що досить часто університетське викладання, так звана стандартизованість змісту і методів, що використовуються під час проведення аудиторних занять, розрахована на середній рівень студентів, обмежений доступ до науково-методичної інформації, зовнішня мотивація науково-пізнавальної діяльності не сприяє зниженню наукового потенціалу студентської молоді.

На нашу думку, іноземну мову можна вважати цілком дієвим засобом формування готовності та прагнення студентів до науково-дослідницької діяльності. Адже відомо, що 80 %

літератури публікується іноземними мовами, зокрема англійською. Тому саме за допомогою іноземної мови науковець може самостійно створювати простір для вільного самовираження, становлення індивідуальних інтересів та схильностей.

Прикро констатувати також, що й статус викладача, котрий займається науковою роботою зі студентами, є генератором нових ідей, і викладача, який не працює в цьому напрямку, здебільшого, однаковий. Наукова робота в університеті продовжує залишатися своєрідним додатком, а не основним інтегративним компонентом навчального процесу. Для порівняння наведемо такий приклад: у французьких університетах на виконання курсової роботи відводиться сімдесят годин самостійної роботи і дванадцять – тридцять годин консультацій з науковим керівником; уже кількість годин вказує на вагомість наукової підготовки майбутніх фахівців, її значення у практичній діяльності школи. Про виконання науково-дослідної роботи іноземними мовами, зокрема у немовних ВНЗ України, мова взагалі не йде.

Причина – у невідпрацьованому дійовому організаційно-економічному механізмі залучення до наукової роботи талановитої молоді, забезпечення розвитку студентської наукової діяльності.

У належній організації та проведенні науково-дослідної роботи важливу роль має відігравати системний підхід, суть якого – у скоординованих чітких навчальних планах спеціальності, дієвому організаційно-економічному механізмі залучення талановитої студентської молоді до наукової роботи.

Вважаємо, що система НДРС в університеті повинна реалізуватися спеціально створеною Радою з науково-дослідної роботи студентів і здійснюватися за органічно поєднаними напрямками: науково-дослідницька робота студентів у навчальному процесі та науково-дослідна робота студентів у позанавчальний період, котрі в комплексі забезпечують підготовку спеціалістів-дослідників. Окреслені напрями включаються в загальні плани навчально-виховної, наукової роботи університету, факультету, кафедри.

Дослідницька робота іноземними мовами в позанавчальний час виступає продовженням навчальної і є ефективним засобом об'єктивного вияву обдарованої студентської молоді, реалізації її творчих здібностей, стимулювання потреби у творчому оволодінні знаннями, активізації навчально-пізнавальної діяльності. Серед форм наукових досліджень, до яких можна залучити студентів у позанавчальний час, виділяємо наукові конференції, форуми, «круглі столи», гуртки, дискусійні клуби тощо.

Викладач іноземних мов має право здійснювати диференційований підхід у науковому керівництві, приділяючи більшу увагу студентам, котрі прагнуть наукового розвитку. Кращі студентські роботи за рекомендацією наукового керівника, кафедри пропонуються на студентську наукову конференцію.

У роботі конференції чи конкурсу варто передбачити участь не лише студентів даного університету, а також, за відповідним узгодженням, і студентів з інших вищих навчальних закладів. Виступ молодого науковця-дослідника бажано супроводжувати доречним використанням ілюстративного матеріалу.

Важливу роль у роботі з науково обдарованою студентською молоддю відіграє, на наш погляд, система заохочень. Кращі студенти повинні мати постійну і відчутну мотивацію щодо відмінного навчання, творчих наукових пошуків, досягнення високих пізнавальних результатів, які виходять за межі середнього студентського стандарту. Вважаємо, що існуючий так званий спектр матеріальних і моральних заохочень студентів потрібно суттєво розширити.

Серед організаційних заходів цілком виправдано слід передбачити рейтингову оцінку загального рівня студентів (кращі студенти курсу, факультету, конкурс на кращу студентську групу), затвердження індивідуальних планів для студентів, що успішно займаються науковою роботою; введення в навчальні плани спеціального дня наукової роботи за індивідуальним планом.

Незважаючи на прагматизм сучасної студентської молоді, вважаємо, що в силі залишаються такі моральні стимули, як подяки ректора університету, декана факультету, завідувачів кафедр, особисті урочисті зустрічі з ними кращих студентів; публікація наукової статті за

результатами дослідження у збірнику студентських наукових праць; участь у всеукраїнських, міжнародних конкурсах, конференціях тощо.

Університетам слід подбати про включення часу, відведеного на керівництво студентською науковою роботою у позанавчальний час у навчальне навантаження науково-педагогічних працівників. Практика підтверджує: лише спільними зусиллями, скоординованими діями можна забезпечити безперервність ланцюжка: здібний школяр – активний студент-дослідник - обдарований магістрант - талановитий аспірант - видатний науковець.

Отже, проаналізувавши рівні сформованості готовності студентів до ведення науково-дослідної роботи та визначивши, що більшість має низький показник готовності, ми зосередили увагу на необхідності залучення якомога більшої кількості студентської молоді до ведення НДР, її популяризації та заохочення студентів до різних її видів, зокрема у позанавчальний час. А з урахуванням кількості інформації іноземними мовами, саме її роль стає очевидною. Ефективність же науково-дослідницької роботи в цілому залежить від скоординованості всіх компонентів системи професійної підготовки, сформованості спонукально-мотиваційної сфери студента.

Список використаних джерел

1. Крушельницька О.В. Методологія і організація наукових досліджень студентів / О.В. Крушельницька. – Навч. посібник. – К. : Кондор, 2003. – 258 с.
2. Лабунская Н.А. Основы формирования личностной исследовательской системы студента / Н.А. Лабунская // Инновации и образование. Сборник материалов конференции. Серия "Symposium". - СПб.: Санкт-Петербургское философское общество. – 2003, вып.29. - С. 336-340.
3. Лазарев В.С. Критерии и уровни готовности будущего педагога к исследовательской деятельности / В.С. Лазарев, Н.Н. Ставринова // Педагогика. – 2006. - №2. – С.51-59.
4. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі / І.С. П'ятницька-Позднякова. – К.: Центр навч. літ-ри, 2003. – 312 с.
5. http://www.spbappo.ru/article_cat2.html//Формирование у учащейся молодежи положительного отношения к науке.

The necessity of performance and popularization of students' research work has been pointed out; the stimulating means have been defined. The main forms of students' out-of-class research work have been analyzed. The expediency of using the foreign language as a means of increasing the students' research work efficiency has been substantiated.

Key words: *students' research work, stimulation, out-of-class work, foreign language.*

УДК 378.147/81'373:34

Гіренко І. В.*

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО САМОНАВЧАННЯ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті проаналізовані шляхи ефективної організації самостійної роботи студентів з вивчення іноземної мови в позааудиторний час. Самостійна робота з іноземної мови допомагає їм засвоювати знання, оволодівати уміннями та навичками. Це дозволяє використовувати її в повсякденному спілкуванні, професійно спрямованій комунікації, діловому мовленні, а також у науковій роботі.

Ключові слова: *самостійна робота, кредитно-модульна система, познавальна діяльність, навички.*

В умовах інтеграції України до світового освітнього товариства зростає необхідність знання кожним спеціалістом іноземної мови. Сучасне соціальне замовлення вимагає виховання

* © Гіренко І. В., 2012